STUDIES OF THE OTTOMAN DOMAIN
Cilt:3 Sayı:5 Ağustos 2013 Issn: 2147-5210
www.thestudiesofottomandomain.com

IX. YÜZYILIN ÖNEMLİ BİLGİNLERİNDEN LYON`LU DİYAKOZ FLORUS VE "LIBER DE ELECTIONIBUS EPISCOPORUM" IŞIĞINDA ORTAÇAĞ PİSKOPOS SEÇİMLERİ

Deacon Florus of Lyon Who Important Scholar of The Ninth Century and Medieval Episcopal Elections in The Light of "Liber de Electıonıbus Episcoporum"

Özlem GENÇ[1]

ÖZET

Piskoposluk makamı kilise içerisindeki en üst makamdır ve bu makama erişebilmek için çeşitli vasıflara sahip olmanın yanı sıra bazı eğitimleri almış olmak gerekmektedir. Piskoposlar hem önemli görevlere hem de geniş yetkilere sahiptirler. Dolayısıyla bu makama erişmek dini sınıfa mensup herkes için çok önemlidir. Bu nedenle piskopos seçimlerinde Ortaçağın iki büyük gücü olan kilise ve devlet anlaşmazlığa düşmüştür. Lyon`lu Diyakoz Florus bu kısa eserde piskopos seçimlerinin olması gerektiği şekli tarihsel örneklerle irdelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Ortaçağ Avrupa`sı, Piskopos Seçimleri, Lyon`lu Diyakoz Florus.

ABSTRACT

Bishopric is the highest authority in church and to attain to this authority must be taken some educations alongside to have various qualifications. Bishops have both important tasks and broad powers. Hence to attain to this authority is very important for all who belonging to religious rank. Therefore chuch and state that two major power of the Middle Ages conflict in relation to episcopal elections. Deacon Florus of Lyon examines the shape should be of episcopal elections with historical examples in this short work.

Key Words: Medieval Europe, Episcopal Elections, Deacon Florus of Lyon.

[1] Yrd. Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Samsun/Türkiye

Giriş

Vikinglerin Batı Avrupa`ya saldırmaya başlaması, Müslümanların Sicilya`ya ayak basması (827), Dindar Louis`in oğulları arasında 843`de yapılan Verdun Anlaşması ile Batı Avrupa`nın üçe bölünmesi, Memluklerin ordularda görev almaya başlaması (850), Tolunoğulları hanedanının kurulması (870) ya da Macarların Macaristan topraklarını ele geçirmesi (895) gibi dünya tarihini derinden etkileyen pek çok önemli siyasi olaya tanıklık eden IX. yüzyıl, dini ve edebi açıdan da incelenmesi gereken bir dönemdir. Bu dönemde Ortaçağ`ın ilk Rönesansı olarak kabul edilen Karolenj Rönesansı gerçekleştirilmiş, çok sayıda yeni eser üretilirken, eski eserler yanlışlarından arındırılarak yeniden yazılmıştır. Bugün kullanılan küçük harflerin kökeni olarak kabul edilen yeni bir yazı stili meydana getirilmiş, bu yazı uzun yıllar Avrupa kıtasında geçerliliğini korumuştur. Dini açıdan bakıldığında ise Bizans İmparatoru III. Michael tarafından patrikliğe atanan Photios`a karşı, IV. İstanbul Konsili`nin eski patriği göreve getirmesi ile Doğu ve Batı arasında bir anlaşmazlık yaşandığı, bunun sonucu olarak Ortodoksların bu ve sonraki konsilleri ekümenik olarak tanımadığı ve misyoner Cyril ve Method kardeşlerin Rusya`ya ulaşarak (863) Ortodoksluğu yaymaya başladığını görmekteyiz. Batı ve Doğu kiliseleri arasındaki bu anlaşmazlık giderek büyüyecek ve 1054 yılında iki kilisenin tamamen ayrılmasıyla son bulacaktır.

Her yönden böylesine hareketli geçen IX. yüzyılda yaşamış olan Diyakoz Florus, isminden de anlaşılacağı üzere, dini yönü de olan bir bilgindir. Bunu sadece kilise göreviyle değil aynı zamanda dini konularda yazdıklarıyla da pekiştirmiştir. Yazdıkları arasında makalemize konu olanı "*Liber de Electionibus Episcoporum*",[2] Türkçe karşılığıyla "*Piskoposların Seçimleri Üzerine Kitap*" adlı eseridir. Eserin başlığında "kitap" kelimesinin geçmesi okuyucuya bizim anladığımız manada bir kitapla karşılaşacağı hissini vermemelidir. Çünkü metin sadece iki sayfadır. Nicelik açısından fakir gibi görünen bu eser nitelik açısından

[2] Florus Lugdunensis Diaconus, "*Liber De Electionibus Episcoporum"*, ed.: J. P. Migne, **PL**119, Paris, 1844-1855, 11-14C.

oldukça önemlidir. Çünkü hem kilise babalarının cümlelerinden derlenmiştir hem de IX. yüzyılda yaşanan dini olayların bir kısmına ışık tutmaktadır. Florus`un hayatına ve eserine geçmeden önce Ortaçağ süresince yaşanan piskoposluk seçimlerine ve doğurdukları sonuçlara değinmek yerinde görünmektedir.

Ortaçağ`da Piskopos Seçimleri

Ortaçağ her anlamda dinin egemen olduğu bir çağ olarak kabul edilmektedir. Gerçekten de hem siyasi hem de sosyal olaylarda dini tutumların ön plana çıktığı bir dönemden bahsetmekteyiz. Örneğin bu dönemde genellikle krallar atanmak için papaların onayına ihtiyaç duymaktadır ve aldıkları kararların dine uygunluğu öncelikle aranan şartlardandır. Sosyal hayat içerisinde de aynı durum söz konusudur. Ruhban sınıfa mensup birinin verdiği karar kural olarak kabul edilmekte, insanlar arası ilişkilerin boyutunu belirlemektedir. Hal böyle iken ruhban sınıfa mensup kişilerin göreve gelmeleri ve sorumlulukları kuşkusuz büyük önem taşımaktadır.

1054 yılındaki kesin bölünmeye kadar, sadece batı Katolik dünyası dikkate alınarak, Ortaçağ kilise hiyerarşisine bakıldığında temel olarak üç makam karşımıza çıkmaktadır. Yalnız öncelikle ilk sırada - bugün de olduğu gibi - papanın bulunduğu[3] ve İsa`nın yeryüzündeki temsilcisi, Roma piskoposu[4] ve kilisenin lideri olarak kabul edildiği belirtilmelidir. Onun ardındaki bu üç makam piskopos, papaz ve diyakoz olarak sıralanmaktadır. Hiyerarşik olarak en altta bulunan diyakozlar, papaz yardımcısı ve hizmetli olarak tanınmakta, dul ve yetimler için toplanan sadakaların dağıtılması, İncil`den parçalar okunması ve vaftiz ayinleri gibi basit işleri yürütmektedirler. Papazlar ikinci tabakadır. Görevleri arasında vaaz vermek ve Aşai Rabbani ayini gibi önemli ayinleri

[3] Papalar IV. yüzyıldan XII. yüzyıla kadar çoğunlukla imparatorlar tarafından atanmışlardır. Josep M. Colomer, Iain McLean, **Electing Popes: Approval Balloting and Qualified-Majority Rule**, Journal of Interdisciplinary History, XXIX: I, Summer, 1998, s. 1-22.

[4] Trent Konsili`ne göre Roma piskoposu yönetimsel önderdir. Yönetim gücünü Aziz Peter`ın şahsında İsa`dan değil, İsa`nın sadık vekili Peter`in ardılı olarak kiliseden alır. Theodore A. Buckley, **The Canons and Decrees of The Council of Trent**, Routledge, London, 1851, s. 366.

yönetmek vardır. Bizim için asıl önemli olanı ve makalemize konu olanı ise piskopos payesidir.

XVI. yüzyılda İtalya`da toplanan Trent Konsili`ne göre havarilerin ardılı olarak kabul edilen piskoposların, havariler gibi dinsel tören yönetme, papazları atama ve diğer piskoposları kutsama gibi çeşitli yetkileri vardır. Genel inanışa göre piskoposlar Tanrı`nın kilisesini yönetmek üzere Kutsal Ruh tarafından atanmışlardır. Görevleri arasında Tanrı`nın sözleriyle konuşan kilise doktrininin saflığını gözetmek, ruhban sınıf arasında disiplini temin etmek, ilahi ibadetin yapılması için önlemler almak, onaylamaları yapmak, papazları atamak, kutsal yağları, kiliseleri ve sunakları kutsamak, diğer ayinleri yönetmeleri ve itirafları dinlemeleri için papazları görevlendirmek, sorumlu olduğu bölgedeki tüm kiliseleri belli aralıkla ziyaret etmek sayılabilir. Elbette bu görevleri yerine getirmek için bazı haklara sahip olmaları gerekmektedir. Bu haklar arasında sorumlu olduğu bölge için (diyakozluk bölgesi) yasalar yapabilmek, tüm kilisesel davalarda öncelikli karar verebilme hakkı, cezalandırmak, açığa almak, aforoz etmek, kilise inşa etmek ya da yıkmak, bölge kiliselerini ve papa tarafından sahip olunanlar hariç, bölgesindeki papaz ödeneklerini düzenlemek, kendi ruhban sınıfına görevler verebilmek ve dini yerlere ya da kiliselere ait olan dünyevi malların yönetimini denetleyebilmek gibi haklar vardır.[5] Dolayısıyla bu denli geniş hak ve sorumluluklara sahip piskoposluk makamına sahip olmak herkes için büyük bir önem arz etmiştir. Elbette bu göreve yükselmek için bazı şartları yerine getirmek gerekmektedir. Üniversite seviyesinde ilahiyat eğitimi almış olmak, bekâr olmak,[6] tecrübe açısından kendini kanıtlamış olmak, başka bir deyişle hak etmiş olmak bunların başında gelmekle birlikte, bu hak etme mevzu tarih içerisinde çeşitli olaylara yol açmış ve önemli bir mevkiye kendi istediği kişiyi getirmek isteyen dünyevi ve dini güç arasında sorunlar yaşanmasına neden olmuştur. Makalemizin konusunu oluşturan piskopos seçimleri ve Florus`un düşünceleri bu noktada önem kazanmaktadır. Bu konuya geçmeden önce Ortaçağ

[5] William E. Addis, Thomas Arnold, **A Catholic Dictionary**, Kegan Paul, London, 1884, s. 85.
[6] Mehmet Aydın, "*Hristiyanlık*", **DİA**, c. 17, İstanbul, 1998, s. 352.

sürecinde piskopos seçimleriyle ilgili yaşanan gelişmelere değinmek sorunun daha iyi anlaşılması için gereklidir.

Ortaçağda gerek yetkileri gerekse görevleri açısından piskopos seçimi sadece dini değil dünyevi açıdan da çok önemlidir. Seçim hakkı, laiklere karşı kendini savunması için kiliseye ait bir silah görevi görmüş, ancak kilise bu konuda her zaman başarılı olamamış, pek çok Ortaçağ piskoposu kral tarafından atanmıştır.[7] Piskopos atamaları hakkında görüş beyan edenler çok olmakla birlikte iki karşıt görüşü ifade etmesi açısından Papa I. Gelasius (ö. 496) ve Bizans İmparatoru I. Justinian (ö. 565)`ın söylemleri önemlidir. Gelasius, Papa III. Felix`in diyakozuyken Tanrı`nın isteğinin, dünyevi güçlerin değil piskoposların kilise yönetiminden sorumlu olmaları gerektiği şeklinde olduğunu belirtmiştir. Onun amacı hem tüm manevi konularda kilisenin otoritesini güçlendirmek hem de sivil gücün, en azından dini konularda, kilise mensupları üzerinde yargılama hakkına sahip olmasını engellemektir. Bunu yaparken dünyevi gücü de yermeyen Gelasius, iki gücün birbiriyle ilişkiden kaçınamayacağını, piskoposun dünyevi konularda krala, kralın da dini konularda piskoposa bağlı olduğunu savunmaktadır.[8] Bizans İmparatoru I. Justinian ise ona zıt olarak, tüm kiliselerin yükümlülüğünün ve piskoposları atamak ya da atamamak için gerekli tüm sorumluluğun imparatora ait olduğunu, papanın değil imparatorun Tanrı`nın yeryüzündeki vekili olduğunu iddia etmiştir.[9] Bu tartışmalar farklı yerlerde ve zamanlarda tüm çağ boyunca sürmüş olmakla birlikte konu hakkında uzlaşmaya varıldığı dönemler de yok değildir. Örneğin Frank Kralı Kısa Pepin (ö. 768) ve 800 yılında papa tarafından İmparator ilan edilen Charlemagne (ö. 814) döneminde dünyevi ve ruhani güç arasında yaşanan uyum tüm çağı kıskandıracak türdendir. Ayrıca biraz daha kuzeye İngiltere`ye bakacak olursak aynı uyumu görebiliriz. Şöyle ki; IX. ve X. yüzyıllarda İngiltere`de kilise ve kral arasındaki ilişki güçlenmiş, aralarındaki yardımlaşma büyük ölçüde artmıştır. Hatta

[7] Richard S. Katz, **Democracy and Elections**, Oxford University Press, New York, 1997, s. 18.
[8] Philip Kiely, **Duo Sunt: The Historical and Intellectual Foundations of The Medieval 'Two Powers' Principle of Government**, http://etheses.dur.ac.uk/2394.
[9] Emma Knight, **What Was The Investiture Controversy A Controversy About?,** http://etheses.dur.ac.uk/2764.

kilisenin, krallığın resmi işlerinde aktif olarak yer aldığı, piskoposların dünyevi yönetim konusunda sarayda danışman olarak görevlendirildikleri, kralların ve diğer laik soyluların da kilise konsillerinde kişisel bir rol oynadıkları görülmektedir.[10] İstisnalar bir kenara bırakılarak bu anlaşmazlıkların sonucuna bakıldığında dünyevi ve ruhani güç arasında piskopos atamaları konusunda yaşanan sorunların 1122 Worms Kondordatosu ile son bulduğu görülecektir.[11] Papa II. Calixtus (ö. 1124) ve İmparator V. Henry (ö. 1125) arasında 23 Eylül 1122`de imzalanan bu konkordato 1806 yılında Kutsal Roma İmparatorluğu sona erene kadar geçerliliğini korumuştur.[12] Konkordatoya göre kral ya da imparatora düşen görev kendi huzurunda[13] seçilen kişiyi onaylamak ya da onaylamamaktır. Başka bir deyişle dünyevi lider bir kenara atılmadan seçimlerin özgürce yapılabilmesi mümkün kılınmıştır.

Ekümenik konsillerin genel kararına göre 30 yaşına gelmeden[14] seçilmeyen piskoposlar, aslına bakıldığında yaşlı denebilecek yaşa gelmeden bu göreve getirilmemişlerdir. Tipik bir piskopos yönetimi birkaç yıl sürecek kadar kısa ve Ortaçağ Avrupa`sındaki piskoposluk sayıları zamana göre değişmekle birlikte, seçim yöntemleri incelendiğinde karşımıza üç tip seçim çıkmaktadır.

- Emir ile seçim: Bu tür seçimde bir kişi, ki bu kişi genellikle yerel kral ya da imparator olmaktadır, bir aday belirlemekte ve o aday seçilmektedir. Yalnız burada önemle belirtilmelidir ki yerel liderler güçlerini seçimleri bozmak için de kullanmışlardır.
- Grup seçimi: Diğerlerine göre şeffaf ve adil olan bu seçimde, genel olarak üç aday çıkarılmakta ve grup üyeleri tarafından bu üç adaydan biri piskopos seçilmektedir.

[10] Jan K. Clark, **Of Kings and Popes and Law**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, University of Victoria, 2012, s. 16.
[11] Luca Ricardi, "*An Outline of Vatican Diplomacy in The Early Modern Age*", **Politics and Diplomacy in Early Modern Italy,** Ed.: Daniela Frigo, Cambridge University Press, UK, 2000, s. 104.
[12] Sidney Zdeneck Ehler, John B. Morrall, **Church and State Through The Centuries**, Biblo & Tannen Publishers, 1967, s. 48.
[13] Patrick Geary, **Readings in Medieval History**, 4th edition, University of Toronto Press, Canada, 2010, s. 587.
[14] Norman P. Tanner, **Decrees of The Ecumenical Councils**, vol. I, George Town University Press, 1990, s. 212.

- Çifte varsayım: XII. yüzyılda yaygın olarak kullanılan bu metotta başpiskopos, patrik, piskopos ya da başrahipler iki aday belirlemekte ve piskopos bu iki aday arasından kral tarafından seçilmektedir.[15]

Sözü edilen üç seçimden başka ilk yüzyıllarda piskopos seçimlerinin bölge piskoposları tarafından yapıldığı ve kral tarafından onaylandığı da görülmektedir. Burada önemli olan nokta, ilk asırlarda piskopos adayını o teklif etmiş olsa bile, kralın seçimdeki rolünün bir kural ihlali ya da suiistimal olarak görülmemesidir.[16] Daha sonraki yüzyıllarda uygulanan bu üç yöntem arasında en çok tercih edileni ya da kaynaklarda en çok rastlanılanı ise grup seçimidir. Geç antik dönemde de bu yöntem tercih edilmiştir. Hatta bu durumun bir kanıtı olarak çeşitli papalık mektuplarının oybirliğine ve grubun isteğine karşı bir aday öne sürmemenin gerekliliğine vurgu yaptıkları görülmektedir. [17] Ayrıca bu yöntemde bir piskoposun atanması ve kutsanması için üç piskoposun katılımı gerekmektedir.[18] Metodun uygulanması noktasında dünyevi yöneticilerin tutumlarına bakıldığında ise Charlemagne ve oğlu Dindar Louis`in yaklaşımları dikkat çekicidir. Çünkü ikisi de piskopos seçimlerinin, piskopos sandalyesi boş olan bölgenin halkı ve ruhban sınıf tarafından, ödülsüz ve lütufsuz yapılması konusunda talimat vermiş hükümdarlardır. [19] Özellikle Charlemagne döneminde her alanda yaşanan ilerlemeler dünyevi ve dini güç arasındaki iletişimin iyi olmasının sonuçlarından biridir.

Seçimlerin nasıl yapıldığı önemli olmakla birlikte, Charlemagne ve Dindar Louis`in de belirttiği gibi, özgürce yapılması asıl önemli noktadır. Bu konuda kilise konsillerinin verdiği kararlara bakıldığında çeşitli dinamiklerin vurgulandığı görülmektedir. Şöyle ki; 452`de toplanan Arles Konsili

[15] Sara L. Uckelman, Joel Uckelman, **Strategy and Manipulation in Medieval Elections**, COMSOC Seminar, Amsterdam, Netherlands, 28 Ekim 2010, s. 5-6.
[16] Joseph F. O'Callaghan, **A History of Medieval Spain**, Cornell University Press, USA, 1975, s. 309.
[17] Peter Van Nuffelen, "*Rhetoric of Rules and The Rule of Consensus*", **Episcopal Elections in Late Antiquity**, Ed.: J. Leemans, P. Van Nuffelen, S.W.J. Keough, C. Nicolaye, Walter de Gruyter GmbH & Co., Germany, 2011, s. 250.
[18] Don S. Armentrout, R. B. Slocum, **An Episcopal Dictionary of The Church**, Church Publishing, New York, 2000, s. 47.
[19] James C. Prichard, **The Life and Times of Hincmar**, Alexander Ambrose Masson, London, 1849, s. 514.

"metropolitan ya da bölgenin üç piskoposundan mektup gelmedikçe kimse piskopos olamaz. İtiraz edilmiş bir seçimde metropolitan çoğunluğun kararına uymalıdır. Piskoposların seçiminde parayla makam satın almadan (simony) kaçınmak için piskoposlar üç aday belirlemeli, halk ve ruhban sınıf üyeleri de bu üç adaydan birini seçmelidir", 550`de toplanan Clermont Konsili de "hiç kimse parayla piskoposluk elde etmeye cüret etmemelidir, piskopos, ruhban sınıfın ve halkın kararı ve kralın onayıyla seçilir, eski kilise kanunlarına uygun olarak metropolitan ve bölge piskoposları tarafından kutsanır. Seçilen piskopos halkın ve ruhban sınıfının onayını elde etmek için baskı yapmışsa piskoposluktan men edilir" şeklinde kararlar alarak grup seçimini vurgularken, 625 Rheims Konsili seçilen piskoposun bölgenin yerli halkından (*indigena loci*) olması gerektiğini belirtmektedir.[20] 866 yılında toplanan Troyes Konsili ise emir ile seçime karşı çıkan bir konsildir. Şöyle ki; Charlemagne`ın torunlarından Kel Charles piskopos seçimlerine çok fazla müdahale eden bir lider olmamakla birlikte 853`de bir istisna yaşanmıştır. Chartres piskoposu olarak Burchard`ın atanmasının ardından Sens`de bir konsil toplanmış ve bu konsil onun göreve layık olmamasını gerekçe göstererek, piskoposluğunu reddetmiştir. Ancak kral Burchard`ın piskoposluğu konusunda ısrar etmiş ve aynı yıl Soissons`ta 27 piskopos ve pek çok rahipten oluşan ikinci bir konsil toplanarak, Burchard`ın piskoposluğu kabul edilmiştir. Burada Papa Hadrian`ın tutumu oldukça önemlidir. Çünkü kendisi Troyes Konsili`ne başlangıçta imparator tarafından aday gösterilmedikçe kimsenin piskopos olarak atanmamasının yasalaşmasını teklif etmiştir. Bu teklifin konsil tarafından geri çevrilmesi[21] hem emir yoluyla seçimin hoş karşılanmadığını hem de papadan geliyor bile olsa konsillerin herhangi bir yasa teklifini reddetme hakkına sahip olduklarını göstermesi açısından son derece önemlidir.

Florus`un hayatına ve piskopos seçimleri hakkındaki düşüncelerine geçmeden önce erken Ortaçağ`da seçilen bir piskoposun ölmesi durumunda izlenen prosedüre bakmak gereklidir. Çünkü Florus`un da eserinde değerlendirmeye

[20] George Waddington, **A History of The Church From The Earliest Ages to The Reformation**, vol. II, W. Clowes and Sons, ondon, 1835, s. 396-403.
[21] Prichard, a.g.e., s. 519.

aldığı bu dönemde grup seçiminin ön planda tutulduğu görülmektedir. Prosedür şöyle işlemektedir: Bir piskoposun ölmesi durumunda piskopos yokluğu bir notla Roma`ya, başkent piskoposluğuna gönderilmekte, papa, genellikle komşu bir bölgenin piskoposunu, piskoposluğu yönetmesi, haklarını koruması ve hızlı bir seçim hazırlaması için ziyaretçi (visitor) olarak atamaktadır. Ruhban sınıf ve halk oybirliğiyle bir piskopos seçmekte ve seçilen kişi, elinde ziyaretçi piskopos tarafından okuma yazma bildiğini gösteren onaylanmış bir seçim belgesiyle Roma`ya gönderilmekte ve papa tarafından atanmaktadır. Prosedürü bu şekilde işleyen ölen piskoposun yerine yapılan piskopos seçimleri, ölümden sonraki üç ay içerisinde yapılmak zorundadır.[22] Görüldüğü üzere piskoposluk son derece önemli bir dini sorumluluk, seçimi ise en kısa sürede yapılması gereken bir yükümlülüktür. Bu nedenle çağın önde gelen bilim insanları tarafından hem piskopos görevlerinin hem de seçimlerin nasıl olması gerektiği konusu sıklıkla ele alınarak değerlendirilmiştir. Florus da bu bilim insanlarından biridir.

Diyakoz Florus`un Hayatı

Yaklaşık 800-860 yılları arasında yaşamış olan İspanya`lı Florus, Lyon diyakozu ve katedral okulunun hocasıdır.[23] Kariyerini Lyon`lu Agobard`a borçlu gibi gözüken bilgin ölene kadar ona sadık kalmıştır. Hayatı hakkındaki bilgilere çok zor ulaşılmakla birlikte, erken dönemde Lyon`a gelmiş gibi görülür. Bu gelişin sebebi belki eğitim belki de kilise kariyeri elde etmektir. Burada klasikler üzerine eğitim alıp, kilise babalarıyla ilgili çalışan Florus, bir süre sonra litürjik konularda uzman olmuştur. Bu uzmanlık 835 yılında Agobard sürgün edilip onun yerine piskoposluk görevine Metz`li Amalarius`un getirilmesiyle test edilmiştir. Çünkü Amalarius, Florus`a oldukça ters gelen bir ayin anlayışına sahiptir ve bunu ruhban sınıf arasında yaymaya başlamıştır. Bunun üzerine Florus, Amalarius`un *Liber Officialis* (Dua Kitabı) adlı eserine karşı bir yayın yapmış ve onu sapkınlıkla suçlamıştır. Florus`un bu karşı çıkışı başarılı olmuş ve kitap 838

[22] Jeffrey Richards, **The Popes and The Papacy in The Early Middle Ages**, Routledge, London, 1979, s. 334.
[23] Ian C. Levy, "*Commentaries On The Pauline Epistles in The Carolingian Era*", **A Companion to St. Paul in The Middle Ages**, Ed.: S. Cartwright, Brill, Netherlands, 2013, s 153.

Quierzy Konsili`nde mahkûm edilmiş, Agobard da Lyon`a geri dönmüştür.[24] Ancak belirtilmelidir ki; Amalarius`un litürji ve ayin yorumu Florus`un protestosuna rağmen Ortaçağ boyunca çok etkili olmuştur.[25]

Derleyici olarak kabul edilen Florus kütüphane kütüphane dolaşıp koleksiyonunu toplayan[26] bir bilgindir ve teolojisi Petrus Pictor, Cambrai`li Odo ve Deutz`lu Robert gibi yazarlar tarafından takip edilmiştir.[27] Ayrıca hayatı boyunca dört piskoposa hizmet ettiği bilinmektedir: Leidrad (ö. 814), Agobard (ö. 840), Amulo (ö. 852) ve Remigius (ö. 875).[28]

Liber De Electionibus Episcoporum

Hayatı hakkında çok fazla bilgiye sahip olunmayan Florus`un dini konularla yakından ilgilendiği günümüze kalan eserlerinden kolaylıkla anlaşılmaktadır. O eserlerden birisi de makalemizin konusunu oluşturan piskopos seçimleriyle ilgili yazdığı "*Liber De Electionibus Episcoporum*" adlı eseridir. Yaklaşık 820 yılında[29] iki sayfa ve yedi paragraf halinde yazılan bu eserden yola çıkılarak diyakoz Florus`un piskopos atamaları hakkındaki düşüncelerine bakılacak olunursa, yazarın ilk olarak görevdeki bir piskoposun ölümü halinde yerine gelecek kişinin hangi koşullar altında atanması gerektiğine değindiği görülecektir. Florus`a göre piskopos (çoban, pastor) öldüğünde ve sandalye (makam) boş kaldığında, cemaatin ve bizzat onun bağlı olduğu rahip sınıfının mutabakatı ve tüm halkın oybirliğiyle seçilmiş, törensel ve resmi bir şekilde halka ilan edilmiş ve piskoposların yasal çokluğuyla kutsanmış, diyakozluğun rahip

[24] James R. Ginther, **The Westminster Handbook to Medieval Theology**, Westminster John Knox Press, USA, 2009, s. 69.
[25] Els Rose, **Ritual Memory**, Brill, Netherlands, 2009, s. 75.
[26] Michael E. Moore, **A Sacred Kingdom: Bishops and The Rise of Frankish Kingship**, The Catholic University of America Press, USA, 2011, s. 254.
[27] Elizabeth Saxon, **The Eucharist inRomanesque France: Iconography and Theology**, Boydell Press, Woodbridge, 2006, s. 130.
[28] Allen Cabaniss, "*Florus of Lyon*", **Dictionary of The Middle Ages**, vol. V, Ed.: J. R. Strayer, Charles Scribner`s Sons, New York, 1985, s. 111.
[29] Archibald Bower, **The History of The Popes**, vol. II, Griffith & Simon, Philadelphia, 1845, s. 320. Bazı kaynaklara göre 834 yılında yazılmıştır.

sınıfından bir kişi dinen uygun bir şekilde ölen piskoposun yerini almaya muktedir olmalıdır.[30]

Devamında Kartaca`lı Aziz Cyprianus (ö. 258)`un, Papa Cornelius (251-253)`un atanmasının doğruluğuna ve yasallığına ilişkin cümlelerine yer veren Florus, bu cümleleri dayanak göstererek havarilerin zamanında ve sonrasında neredeyse 400[31] yıl boyunca, Tanrı`nın kiliselerinin tüm piskoposlarının dünyevi gücün hiçbir buyruğu olmadan, yasal olarak, sırayla bütün halka rehberlik yapmış olduklarını[32] ifade etmektedir. Ayrıca Florus, dünyevi liderler Hristiyan olmaya başladıklarından beri, piskopos atamalarındaki bu kilise özgürlüğünün büyük ölçüde devam etmiş[33] olduğunu da belirtmektedir.

Florus bu eserinde dini ve dünyevi liderleri karşı karşıya getirmeyi amaçlamamıştır. Aksine aralarında bir uyum olması gerektiğini savunmaktadır. Dünyevi liderin yeryüzü krallığını yönetmesiyle birlikte, dünyanın en geniş tüm bölgelerinden yani Asya, Afrika ve Avrupa`dan piskoposluk görevine atanmış herkesin onun bilgisine sunulmasının mümkün olamadığını, bununla birlikte kutsal kilisenin, havari geleneğine ve dini usulün doğasına uygun olarak ilan ettiği atamanın daima sağlam ve geçerli olduğunu[34] belirtmektedir. Ancak yazar, dünyevi otorite ile uyumu sürdürmek, barışı korumak ve kardeşçe bağları geliştirmek amacıyla, bazı krallıklarda piskoposluk ataması için dünyevi liderin onayının olması gerektiği şeklindeki geleneğin baskın olmasına karşılık, dünyevi liderin gücüyle değil de Tanrı`nın buyruğu ve kiliseye sadık adamların

[30] "videlicet ut pastore defuncto, et sede vacante, unus de clerico Ecclesiae, quem communis et concors eiusdem cleri et totius plebis consensus elegerit, et publico decreto celebriter ac solemniter designaverit, legitimo episcoporum numero consecratus, locum decedentis antistitis rite valeat obtinere"

[31] R. W. Carlyle, A.J. Carlyle, **A History of Medieval Political Theory In The West**, vol. I, William Blackwood & Sons Ltd., Great Britain, 1970, s. 270.

[32] "iuxta haec verba beati Cyprianus,..., et legitime praefuisse universo populo deinceps omnes Ecclesiarum Dei antistites, absque ullo consultu mundanae potestatis, a temporibus apostolorum, et postea per annos fere quadragintos"

[33] "ex quo autem Christiani principes esse coeperunt, eamdam episcoporum ordinationibus ecclesiasticam libertatem ex parte maxima permansisse"

[34] "neque enim fieri potuit, cum unus imperator orbis terrae monarchiam obtineret, ut ex omnibus latissimus mundi partibus, Asiae videlicet, Europae et Africae, omnes qui ordinandi erant episcopi ad eius cognitionem deducerentur. Sed fuit semper integra et rata ordinatio, quam sancta Ecclesia iuxta traditionem apostolicam et religiosae observationis formam celebravit"

mutabakatıyla yapılan kutsal atamanın otoritesini ve gerçekliğini tamamlamak için [35] böyle bir dünyevi onaya gerek olmadığını savunmaktadır. Ayrıca piskoposluğun insani bir makam [36] değil Kutsal Ruh`un hediyesi [37] olduğu şeklindeki düşüncesini İncil`de verilen "*kendinize ve Kutsal Ruh`un size emanet ettiği herkese göz kulak olunuz. Tanrı`nın kendi kanıyla elde ettiği kilisesini yönetmek için piskopos atandınız*"[38] ve "*kimse onuru kendi kendine almadı, tıpkı Harun gibi, Tanrı tarafından çağrılan kişi aldı. İsa da piskopos olmak için kendi kendini övmedi, ona sen benim oğlumsun, ben bugün sana baba oldum denildi*"[39] ayetleriyle desteklemiştir. Yanı sıra bu ayetlerin, piskoposluk görevine ulaşmak ve onu üstlenmek için Tanrı lütfuna bağlılık ve inançla çalışıldığında, Tanrı`nın lütfunun herkese yeterli olacağının ama diğer yandan bu bağlılık ve inanç olmadan insani bir kontrol için kimseye bırakılmayacağının kanıtı olduğunu[40] da vurgulamaktadır.

Sonraki bölümde Lyon kilisesinde yapılan bir atama şu şekilde aktarılmaktadır: "tıpkı eski tarihin anlattığı gibi, Lyon kilisesinde de bir zamanlar gerçekten dindar ve saygıdeğer bir adet vardı: hiç kuşku yok ki başrahip öldüğünde bizzat aynı başrahibi kuşkuya yer vermeden seçmeleri amacıyla, herkes bir kilisede toplanıyordu. Üç günlük perhiz adağı ve ünlü dua gününde, İsa vahiy yoluyla, onların rahip sınıfından ya da başka bir yerden birini onlara bildiriyordu."[41] Bu konuda bir örnek daha verdikten sonra yazar, her şeye kadir olan Tanrı`nın tüm

---

[35] "quod vero in quibusdam regnis postea consuetudo obtinuit, ut consultu principis ordinatio fieret episcopalis valet utique ad cumulum fraternitatis, propter pacem et concordiam mundae potestatis, non tamen ad complendam veritatem vel auctoritatem sacrae ordinationis, quae nequaquam regio potentatu, sed solo Dei nutu, et ecclesiae fidelium consensu..."

[36] Burada kullanılan Latince 'munus' kelimesi görev, sorumluluk, makam, hediye anlamlarına da gelebilirken, bazı kaynaklarda 'kurum' olarak da tercüme edilmiştir. Joseph E. Darras, M. L'abbé**, A General History of The Catholic Church**, vol. II, P. O'shea Publisher, New York, 1866, s. 433.

[37] "episcopatus non est munus humanum, sed sancti Spiritus donum"

[38] **Elçilerin İşleri**, 20:28.

[39] **İbraniler`e Mektup**, 5:4-5.

[40] "in quibus Apostoli verbis evidentissime demonstratur, ad hoc munus adipiscendum atque sumendum sufficere unicuique gratiam Dei, coeperante fide et devotione gratiae eius, absque his autem humano arbitrio nemini posse concedi"

[41] "sicut antiqua narrat historia: scilicet ut, defuncto pontifice, omnis in unum conveniret Ecclesia, et triduano ieiunio communi volo ac supplicatione celebrato, quemcunque eis Dominus per revelationem sive ex eorum clero seu aliunde ostenderet, ipsum sine dubio antistitem constituerent"

doğruluğu ve lütfu herkese göstermek istediği zaman o kilisede bunu yapacak güce sahip olduğunu ve kilise yöneticilerinin kutsanması için sadece onun lütfu ve kiliseye adanmış bir sadakatin yeterli olduğunu belirtmektedir.[42]

Altıncı paragraf piskopos atamalarının bugüne kadar nasıl yapıldığına ayrılmıştır. Yazara göre Roma kilisesinde bugüne kadar dünyevi liderin isteği olmadan, sadece ilahi takdir ve sadıkların oyuyla yasal bir şekilde piskoposlar kutsanmıştır. Ayrıca bu kişiler idarelerine verilmiş tüm şehirlerin ve bölgelerin piskoposlarını, eski geleneğe uygun olarak, özgürce atamakta ve rahipleri seçmektedirler. Böylece hiçbir şey uyumsuz olmamakta ve ilahi kutsamanın ona daha az lütfu olduğu düşünüldüğü için de dünyevi gücün hiçbir otoritesi ona (atamaya) eşlik etmemektedir.[43]

Florus son paragrafında, söylediği şeyleri, dünyevi liderin gücünün başka birine paylaştırılması gerektiğini düşündüğü ya da krallığın ahlaki geleneğine karşı bir şey hissedilmesi gerektiğine inandığı için söylemediğini ama böyle bir durumda, o kişiye uygun olmadıkça, ilahi lütfu elde etmek için insan gücünün hiçbir şeye muktedir olamayacağının açıkça ortada olduğunu belirtmektedir ve son olarak ona göre, bu nedenden dolayı kilise babalarının kutsal yasalarında bu konu hakkında yazılı hiçbir şey bulunmaz.[44] Başka bir deyişle; ilahi lütufla aydınlanmadıkça kilise babası da olsa bu konuda bir bilgiye sahip olunamaz.

Diyakoz Florus`un bu kısa eseri içerik olarak incelendiğinde verilmek istenen ana fikrin piskopos atamalarında dünyevi gücün hiçbir müdahalesinin olmaması gerektiği hemen anlaşılacaktır. Yazar bu düşüncesini temellendirmek için hem

[42] "omni illo tempore quo tantam bonitatem sive gratiam omnipotens Deus in illa voluit Ecclesia demonstrare, valebat ac sufficiebat ad consecrationem rectorum sola eius gratia et fides Ecclesiae devota"

[43] "in Romana Ecclesia usque in praesentem diem cernimus absque interrogatione principis, solo dispositionis judicio, et fidelium suffragio, legitime pontifices consecrari: qui etiam omnium regionum et civitatum quae illi subjectae sunt, iuxta antiquum morem, eadem libertate ordinant atque constituunt sacerdotes; nec adeo quisquam absurdus est, ut putet minorem illic sanctificationis divinae esse gratiam, eo quod nulla mundanae potestatis comitetur auctoritas"

[44] "quae omnia non ideo dicimus quasi potestatem principum in aliquo minuendam putemus, vel contra religiosum morem regni aliquid sentiendum persuadeamus; sed ut clarissime demonstretur, in re huiusmodi divinam gratiam sufficere, humanam vero potentiam, nisi illi consonet, nihil valere. Quapropter in sacris canonibus Patrum,..., de hac re nihil invenitur insertum"

kutsal kitabı olan İncil`den hem de tarihten yararlanmıştır. Savunulan bir düşünceyi dini bir temele oturtmak için İncil`e ya da kilise babalarının söylemlerine yer vermek Ortaçağın genel özelliklerinden biri olduğundan, dönemin önemli bilginlerinden olan Florus da aynı yöntemi izlemiştir. Üstelik zaten dini bir kimliği olması da bu durumu anlaşılabilir kılmaktadır. Sadece İncil`e başvurmayan yazar kilise babaları konusunda da bilgiye sahiptir. Seçimlerin layık olmayan kişilerin piskopos olmasını önlediğine inanan Aziz Cyprian`dan bahsetmesi bunun açık bir delilidir.

Burada önemli olan başka bir nokta yazarın tarih de bildiğidir. Fikrini desteklemek için kuşkuya yer vermeyecek bir kesinlikle Roma İmparatorluğu döneminde piskopos seçimlerinde aynı uygulamaların olduğunu belirtmiştir. Burada parantez açarak belirtmek gerekirse, Roma İmparatorluğu`nda piskopos seçimlerine dünyevi gücün müdahale etmemesinin nedenlerinden biri, o dönemde piskoposların hiçbir dünyevi güce sahip olmamaları, dolayısıyla siyasi idare konusunda bir iddiaları olmamasıdır. Zaman ilerledikçe gerek imparator kutsamalarıyla, gerekse kilisenin söylemleri neticesinde bağışlanan topraklar sayesinde giderek güçlenen piskoposlar, kendi arazilerine hatta kendi ordularına sahip olarak savaşlara katılmışlar ve dünyevi idareye de karışır hale gelmişlerdir. Bu tehlikeyi sezen dünyevi liderler de durumu kendi lehlerine çevirebilmek için dini atamalara müdahil olmaya başlamışlardır.

Ortaçağ piskopos atamaları bağlamında diyakoz Florus`un bu kısa eseri Roma İmparatorluğu`ndan yaşadığı döneme kadar piskopos seçimlerinin nasıl yapıldığı, nasıl yapılması gerektiği ve bu gerekliliğin hangi temellere dayandığını göstermesi açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca kullandığı dil, dönemin karmaşık edebi Latincesini de örnekler niteliktedir.

KAYNAKÇA

ADDIS, William E., Thomas Arnold, **A Catholic Dictionary**, Kegan Paul, London, 1884.

ARMENTROUT, Don S., R. B. Slocum, **An Episcopal Dictionary of The Church**, Church Publishing, New York, 2000.

AYDIN, Mehmet, "*Hristiyanlık*", **DİA**, c. 17, İstanbul, 1998.

BOWER, Archibald, **The History of The Popes**, vol. II, Griffith & Simon, Philadelphia, 1845.

BUCKLEY, Theodore A. **The Canons and Decrees of The Council of Trent**, Routledge, London, 1851.

CABANISS, Allen, "*Florus of Lyon*", **Dictionary of The Middle Ages**, vol. V, Ed.: J. R.Strayer, Charles Scribner`s Sons, New York, 1985.

CARLYLE, R. W., A.J. Carlyle, **A History of Medieval Political Theory In The West**, vol. I, William Blackwood & Sons Ltd., Great Britain, 1970.

CLARK, Jan K., **Of Kings and Popes and Law**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, University of Victoria, 2012.

COLOMER, Josep M., Iain McLean, **Electing Popes: Approval Balloting and Qualified-Majority Rule**, Journal of Interdisciplinary History, XXIX: I, Summer, 1998.

DARRAS, Joseph E., M. L'abbé**, A General History of The Catholic Church**, Vol. II, P. O'shea Publisher, New York, 1866.

EHLER, Sidney Zdeneck, John B. Morrall, **Church and State Through The Centuries**, Biblo & Tannen Publishers, 1967.

FLORUS Lugdunensis Diaconus, "*Liber De Electionibus Episcoporum"*, ed.: J. P. Migne, **PL**119, Paris, 1844-1855, 11-14C.

GEARY, Patrick, **Readings in Medieval History**, 4th edition, University of Toronto Press, Canada, 2010.

GINTHER, James R., **The Westminster Handbook to Medieval Theology**, Westminster John Knox Press, USA, 2009.

KATZ, Richard S., **Democracy and Elections**, Oxford University Press, New York, 1997.

KIELY, Philip, **Duo Sunt: The Historical and Intellectual Foundations of The Medieval 'Two Powers' Principle of Government**, http://etheses.dur.ac.uk/2394.

KNIGHT, Emma, **What Was The Investiture Controversy A Controversy About?,** http://etheses.dur.ac.uk/2764.

LEVY, Ian C., "*Commentaries On The Pauline Epistles in The Carolingian Era*", **A Companion to St. Paul in The Middle Ages**, Ed.: S. Cartwright, Brill, Netherlands, 2013.

MOORE, Michael E., **A Sacred Kingdom: Bishops and The Rise of Frankish Kingship**, The Catholic University of America Press, USA, 2011.

NUFFELEN, Peter Van, "*Rhetoric of Rules and The Rule of Consensus*", **Episcopal Elections in Late Antiquity**, Ed.: J. Leemans, P. Van Nuffelen, S.W.J. Keough, C. Nicolaye, Walter de Gruyter GmbH & Co., Germany, 2011.

O'CALLAGHAN, Joseph F., **A History of Medieval Spain**, Cornell University Press, USA, 1975.

PRICHARD, James C., **The Life and Times of Hincmar**, Alexander Ambrose Masson, London, 1849.

RICARDI, Luca, "*An Outline of Vatican Diplomacy in The Early Modern Age*", **Politics and Diplomacy in Early Modern Italy,** Ed.: Daniela Frigo, Cambridge University Press, UK, 2000.

RICHARDS, Jeffrey, **The Popes and The Papacy in The Early Middle Ages**, Routledge, London, 1979.

ROSE, Els, **Ritual Memory**, Brill, Netherlands, 2009.

SAXON, Elizabeth, **The Eucharist in Romanesque France: Iconography and Theology**, Boydell Press, Woodbridge, 2006.

TANNER, Norman P., **Decrees of The Ecumenical Councils**, vol. I, George Town University Press, 1990.

UCKELMAN, Sara L., Joel Uckelman, **Strategy and Manipulation in Medieval Elections**, COMSOC Seminar, Amsterdam, Netherlands, 28 Ekim 2010.

WADDINGTON, George, **A History of The Church From The Earliest Ages to The Reformation**, Vol. II, W. Clowes and Sons, London, 1835.